

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση C-74/14

«Eturas» UAB κ.λπ.
κατά

Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba

(αίτηση του Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

«Προδικαστική παραπομπή — Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Εναρμονισμένη πρακτική — Πρακτορεία ταξιδίων που συμμετέχουν στο κοινό ηλεκτρονικό σύστημα προσφορών ταξιδίων — Αυτόματος περιορισμός των ποσοστών εκπτώσεως για ηλεκτρονικές αγορές ταξιδίων — Μήνυμα του διαχειριστή του συστήματος σχετικό με τον εν λόγω περιορισμό — Σιωπηρή συμφωνία που είναι δυνατό να χαρακτηριστεί ως εναρμονισμένη πρακτική — Στοιχεία τα οποία συνιστούν συμφωνία και εναρμονισμένη πρακτική — Εκτίμηση των αποδείξεων και απαιτούμενος βαθμός αποδείξεως — Διαδικαστική αυτονομία των κρατών μελών — Αρχή της αποτελεσματικότητας — Τεκμήριο αθωότητας»

Περίληψη — Απόφαση του Δικαστηρίου (πέμπτο τμήμα) της 21ης Ιανουαρίου 2016

- Συμπράξεις — Εναρμονισμένη πρακτική — Απόδειξη της υπάρξεως της εναρμονισμένης πρακτικής — Ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών — Ανυπαρξία διαδικαστικών κανόνων στο δίκαιο της Ένωσης — Εφαρμογή του εθνικού δικαίου — Προϋπόθεση — Τήρηση των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας — Απόδειξη στηριζόμενη σε ορισμένο αριθμό ενδείξεων και συμπτώσεων που εμφαίνουν την ύπαρξη και τη διάρκεια μιας συνεχούς, αντίθετης στον ανταγωνισμό, συμπεριφοράς*

(Άρθρο 101 § 1 ΣΛΕΕ· κανονισμός 1/2003, άρθρο 2)
- Συμπράξεις — Εναρμονισμένη πρακτική — Έννοια — Συντονισμός και συνεργασία που δεν συνάδουν με την υποχρέωση εκάστης επιχειρήσεως να καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά — Ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών — Τεκμήριο χρησιμοποίησης των πληροφοριών για τον καθορισμό της συμπεριφοράς στην αγορά*

(Άρθρο 101 § 1 ΣΛΕΕ)
- Συμπράξεις — Συμμετοχή επιχειρήσεως σε συσκέψεις με αντικείμενο αντίθετο προς τον ανταγωνισμό — Επαρκής χαρακτήρας, για τη θεμελίωση της ευθύνης της επιχειρήσεως, μιας σιωπηρής εγκρίσεως χωρίς δημόσια αποστασιοποίηση ούτε καταγγελία στις αρμόδιες αρχές*

(Άρθρο 101 § 1 ΣΛΕΕ)

4. Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Αρχές — Θεμελιώδη δικαιώματα — Τεκμήριο αθωότητας — Διαδικασία στον τομέα του ανταγωνισμού — Δυνατότητα εφαρμογής

(Άρθρο 101 § 1 ΣΛΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 48 § 1)

5. Συμπράξεις — Εναρμονισμένη πρακτική — Ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών — Πρακτορεία ταξιδίων που μετέχουν στο ηλεκτρονικό σύστημα προσφορών ταξιδίων — Μήνυμα του διαχειριστή του συστήματος το οποίο ειδοποιεί τα πρακτορεία αυτά για τον αυτόματο περιορισμό των ποσοστών εκπτώσεως για ηλεκτρονικές αγορές ταξιδίων — Τεκμήριο συμμετοχής στην εναρμονισμένη πρακτική — Δυνατότητα ανατροπής — Εφαρμογή του εθνικού δικαίου — Ανεπάρκεια αυτής και μόνον της αποστολής του μηνύματος ως αποδεικτικού στοιχείου, υπό το πρίσμα της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας

(Άρθρο 101 § 1 ΣΛΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 48 § 1)

1. Στο δίκαιο του ανταγωνισμού της Ένωσης, μολονότι το άρθρο 2 του κανονισμού 1/2003 διέπει ρητώς την κατανομή του βάρους αποδείξεως, ο κανονισμός αυτός δεν περιέχει διατάξεις αφορώσες ειδικότερες δικονομικές πτυχές. Συγκεκριμένα, ο εν λόγω κανονισμός δεν περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, διάταξη αφορώσα τις αρχές που διέπουν την εκτίμηση των αποδείξεων και τον βαθμό αποδείξεως που απαιτείται στο πλαίσιο εθνικής διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από την αιτιολογική σκέψη 5 του κανονισμού 1/2003, η οποία προβλέπει ρητώς ότι ο κανονισμός αυτός δεν θίγει τους εθνικούς κανόνες που αφορούν τον απαιτούμενο βαθμό αποδείξεως.

Ελλείπει κανόνων της Ένωσης οι οποίοι να διέπουν ορισμένο ζήτημα, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να τους θεσπίσει, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η απάντηση στο ζήτημα αν απλώς και μόνον η αποστολή ενός μηνύματος το οποίο ειδοποιεί ότι οι εκπτώσεις που αφορούν τα προϊόντα που πωλούνται μέσω ηλεκτρονικού συστήματος πληροφοριών, το οποίο έχει ως σκοπό να παράσχει στα πρακτορεία ταξιδίων τη δυνατότητα να πωλούν ταξίδια στην ιστοσελίδα τους, θα έχουν στο εξής ανώτατο όριο και ότι, κατόπιν της αποστολής του μηνύματος αυτού, το επίμαχο σύστημα υφίσταται τις αναγκαίες τεχνικές τροποποιήσεις προκειμένου να τεθεί το μέτρο αυτό σε εφαρμογή είναι δυνατόν, υπό το πρίσμα του συνόλου των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, να συνιστά επαρκή απόδειξη προκειμένου να διαπιστωθεί ότι οι παραλήπτες του μηνύματος αυτού είχαν ή έπρεπε κατ' ανάγκη να έχουν λάβει γνώση του περιεχομένου του δεν απορρέει από την έννοια της «εναρμονισμένης πρακτικής» και κατά μείζονα λόγο δεν συνδέεται άρρηκτα προς αυτή. Πράγματι, το ζήτημα αυτό πρέπει να θεωρηθεί ως ζήτημα το οποίο αφορά την εκτίμηση των αποδείξεων και τον απαιτούμενο βαθμό αποδείξεως, οπότε εμπίπτει, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας και υπό την επιφύλαξη των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, στο εθνικό δίκαιο. Συναφώς, η αρχή της αποτελεσματικότητας επιβάλλει να είναι δυνατό να αποδειχθεί η παραβίαση του περί ανταγωνισμού δικαίου της Ένωσης όχι μόνον με άμεσες αποδείξεις, αλλά και με ενδείξεις, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές είναι αντικειμενικές και συγκλίνουσες.

(βλ. σκέψεις 26, 30-37)

2. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 27, 3033)

3. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 28)

4. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 38)

5. Το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι, όταν ο διαχειριστής ενός συστήματος πληροφοριών, το οποίο έχει ως σκοπό να παράσχει στα πρακτορεία ταξιδίων τη δυνατότητα να πωλούν ταξίδια στην ιστοσελίδα τους με ομοιόμορφο τρόπο κρατήσεων, αποστέλλει στους εν λόγω επιχειρηματίες, μέσω προσωπικού ηλεκτρονικού συστήματος ανταλλαγής μηνυμάτων, μήνυμα με το οποίο τους ειδοποιεί ότι οι εκπτώσεις που αφορούν τα προϊόντα τα οποία πωλούνται μέσω του συστήματος αυτού θα έχουν στο εξής ανώτατο όριο και όταν, κατόπιν της αποστολής του μηνύματος αυτού, το επίμαχο σύστημα υφίσταται τις αναγκαίες τεχνικές τροποποιήσεις προκειμένου να τεθεί το μέτρο αυτό σε εφαρμογή, μπορεί να συναχθεί το τεκμήριο ότι οι εν λόγω επιχειρηματίες, αφότου έλαβαν γνώση του μηνύματος που απέστειλε ο διαχειριστής του συστήματος, μετέσχαν σε εναρμονισμένη πρακτική, υπό την έννοια της εν λόγω διατάξεως, εφόσον δεν αποστασιοποιήθηκαν δημοσίως από την πρακτική αυτή, δεν την κατήγγειλαν στις διοικητικές αρχές ούτε προσκόμισαν άλλες αποδείξεις για την ανατροπή του τεκμηρίου αυτού, όπως είναι η απόδειξη συστηματικής εφαρμογής εκπτώσεως υπερβαίνουσας το επίμαχο ανώτατο όριο.

Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει, βάσει των εθνικών κανόνων που διέπουν την εκτίμηση των αποδείξεων και τον απαιτούμενο βαθμό αποδείξεως, αν, υπό το πρίσμα του συνόλου των περιστάσεων που υποβάλλονται στην κρίση του, η αποστολή μηνύματος, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, είναι δυνατό να αποτελεί επαρκή απόδειξη προκειμένου να διαπιστωθεί ότι οι παραλήπτες του είχαν λάβει γνώση του περιεχομένου του. Το τεκμήριο αθωότητας δεν επιτρέπει στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει ότι απλώς και μόνον η αποστολή του μηνύματος αυτού μπορεί να συνιστά επαρκή απόδειξη προκειμένου να διαπιστωθεί ότι οι παραλήπτες του έπρεπε κατ' ανάγκη να γνωρίζουν το περιεχόμενό του.

(βλ. σκέψεις 39, 40, 41, 43-47, 50 και διατακτ.)